

سرمایه‌داری

سرمایه‌داری یا کاپیتالیسم (به انگلیسی: Capitalism)^{[۱][۲][۳]} یا سرمایه‌محوری^[۴] یک نظام اقتصادی است که در آن پایه‌های یک سیستم اقتصادی بر روی مالکیت خصوصی ابزارهای تولید اقتصادی است و در دست مالکان خصوصی است و از این برای ایجاد بهره‌مندی اقتصادی (سود) در بازارهایی رقابتی استفاده می‌شود؛ که به این قانون، آزادی مالکیت شخصی نیز گفته می‌شود؛ که معنای آن، تولید و توزیع کالا هاست.^[۵]

مقابل سیستم اقتصادی سرمایه‌داری، نظام اقتصادی کمونیستی وجود دارد که در آن برخلاف کاپیتالیسم، مالکیت خصوصی بر زمین منابع و ابزار تولید وجود ندارد^[۶]

از ویژگی‌های اصلی سرمایه‌داری می‌توان به انباشت سرمایه، بازارهای رقابتی، سیستم قیمت، مالکیت خصوصی و به رسمیت شناختن حقوق مالکیت، مبادله داوطلبانه و کار مزدی اشاره کرد. در اقتصاد بازار سرمایه‌داری، تصمیم‌گیری و سرمایه‌گذاری توسط هر صاحب ثروت، دارایی یا توانایی تولید در بازارهای سرمایه و مالی تعیین می‌شود در حالی که قیمت‌ها و توزیع کالاها و خدمات عمدتاً توسط رقابت در بازارهای کالاها و خدمات تعیین می‌شود.^[۷]

معنای لغوی کپیتال همان سرمایه است و سرمایه شامل: زمین‌ها، کارخانه‌ها و... می‌باشد. درآمد در این قانون حداقل دو شکل دارد: سود و دست‌مزد. سود عبارت است از آنچه که به خاطر مالکیت ابزار تولید به کسانی که سرمایه را فراهم کرده‌اند، داده می‌شود. در این قانون زمین، نیروی انسانی و سرمایه در اختیار گروهی از افراد جامعه است که سایر افراد جامعه با استفادهٔ مشروط از آنها، به تولید مادی و تولید معنوی می‌پردازند.

همچنین در این قانون متداول است که اجاره را به صورت درآمد حاصل از در کنترل داشتن منابع طبیعی به حساب بیاورند که با دو مورد دیگر متفاوت است.

در قانون سرمایه‌داری، سرمایه‌گذاری، تولید، توزیع، درآمد، قیمت‌گذاری و عرضهٔ مواد و خدمات توسط تصمیم‌گیری‌های شخصی در یک اقتصاد بازار تعیین می‌شود. مشخصهٔ بارز قانون سرمایه‌داری این است که تولید کالا در درجهٔ اول از برای

کسب سود اقتصادی انجام می‌گیرد و نه لزوماً رفع نیازهای انسان‌ها. البته در مواردی نیز، کسب سود با رفع نیازهای انسانی همراه است.

در کلی‌ترین حالت، نظام سرمایه‌داری را می‌توان به دو دسته نظام سرمایه‌داری دولتی (همچون اتحاد جماهیر شوروی پس از ۱۹۲۷ یا چین کنونی) و نظام سرمایه‌داری غیر متمرکز و غیردولتی همچون ایالات متحده آمریکا تقسیم نمود.^[۸]

اقتصاددانان، مورخان، اقتصاددانان سیاسی و جامعه‌شناسان در تحلیل‌های خود از سرمایه‌داری دیدگاه‌های مختلفی اتخاذ کرده و اشکال مختلف آن را در عمل تشخیص داده‌اند. اینها شامل سرمایه‌داری *laissez-faire* (رهايش کن) یا بازار آزاد، سرمایه‌داری دولتی و سرمایه‌داری رفاهی است. اشکال مختلف سرمایه‌داری دارای درجات مختلف بازارهای آزاد، مالکیت عمومی، موانع رقابت آزاد و سیاست‌های اجتماعی تحریم شده توسط دولت است. میزان رقابت در بازارها و نقش مداخله و تنظیم و همچنین دامنه مالکیت دولت در مدل‌های مختلف سرمایه‌داری متفاوت است. میزان آزاد بودن بازارهای مختلف و قوانین تعریف مالکیت خصوصی از موضوعات سیاست و سیاست است. اکثر اقتصادهای موجود سرمایه‌داری اقتصادی مختلط هستند که عناصر بازارهای آزاد را با مداخله دولت و در برخی موارد برنامه‌ریزی اقتصادی ترکیب می‌کنند.^[۹]

اقتصاد بازار تحت اشکال مختلف دولت و در زمانها، مکانها و فرهنگهای مختلف وجود داشته‌است. جوامع مدرن سرمایه‌داری - مشخص شده توسط جهانی شدن روابط اجتماعی مبتنی بر پول، طبقه ای مداوم بزرگ و گسترده در سیستم که باید با دستمزد کار کنند (پرولتاریا) و یک طبقه سرمایه‌دار صاحب ابزار تولید - در اروپای غربی در روندی که منجر به انقلاب صنعتی شد. سیستم‌های سرمایه‌داری با درجات مختلف مداخله مستقیم دولت از آن زمان در دنیای غرب مسلط شده و همچنان گسترش می‌یابد. نشان داده شده‌است که سرمایه‌داری به شدت با رشد اقتصادی ارتباط دارد.^[۱۰]

منتقدان سرمایه‌داری استدلال می‌کنند که این قدرت را در دست یک طبقه سرمایه‌دار اقلیت متمرکز می‌کند که از طریق استثمار طبقه کارگر اکثریت و کار آنها وجود دارد، اولویت سود را بر کالای اجتماعی، منابع طبیعی و محیط زیست، موتور نابرابری، فساد و بی‌ثباتی‌های اقتصادی، و بسیاری از آنها قادر به دسترسی به منافع و آزادی‌های ادعایی مانند سرمایه‌گذاری آزاد نیستند. حامیان استدلال می‌کنند که این محصولات از طریق رقابت محصولات بهتر و نوآوری را فراهم می‌کند، باعث ایجاد تکثر و تمرکز زدایی در قدرت می‌شود، ثروت را در بین افرادی که قادر به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های مفید براساس تقاضای بازار هستند، پخش می‌کند، امکان ایجاد یک سیستم تشویقی انعطاف‌پذیر را فراهم می‌کند که در آن کارایی و پایداری از اولویت‌های محافظت از آن است. سرمایه، رشد اقتصادی قوی ایجاد می‌کند و بهره‌وری و شکوفایی به بار می‌آورد که به نفع جامعه است.

پشتیبانان سرمایه‌داری معتقد هستند بازار آزاد باعث پیشرفت اقتصاد و در نهایت پیشرفت زندگی انسان خواهد بود، همانطور که در اکثر کشور های بر پایه کاپیتالیسم این اتفاق رخ داده و آن ها اقتصاد بسیار موفق ، رفاه ، آزادی و پیشرفت های بسیار بزرگی را تجربه کرده اند .

پیشینه تاریخی

این مفهوم در عام‌ترین معنایش تنها از آغاز سده بیستم وجود دارد. تاریخ آن را می‌توان تقریباً سال ۱۹۰۲ دانست زمانی که **ورنر زمبارت** کتاب معروف خود «سرمایه‌داری مدرن» را منتشر کرد. برعکس این واژه را **مارکس** عملاً بکار نبرده‌است.^[۱۱] اقتصاد سرمایه‌داری عملاً بین قرون ۱۶ و ۱۹ میلادی در **انگلیس** به تدریج رسمی شد. با وجود اینکه برخی ویژگی‌های این

قانون در دوران خیلی گذشته نیز دیده می‌شود، شکل‌های ابتدایی سرمایه‌داری تجاری (merchant capitalism) در اواخر قرون وسطی شکوفا شد.

سرمایه‌داری از پایان دوره فئودالیسم در دنیای غرب نظام غالب بوده‌است. به تدریج این قانون از انگلیس به سراسر اروپا گسترش یافته مرزهای سیاسی و فرهنگی را درنوردید. در قرون ۱۹ و ۲۰ میلادی سرمایه‌داری ابزار غالب، ولی نه انحصاری، صنعتی شدن را در دنیا فراهم آورده‌است.

ثروت اروپای غربی به سرعت فزونی یافت: طلا و نقره از آمریکای جنوبی گرفته شد تا بانک‌ها را تغذیه کنند، و بردگان مورد نیاز بودند تا برای کارگاه‌های اروپای غربی کالاهای مصرفی و مواد خام تولید کنند. تجارت جهانی را تصرف مستعمره‌های جدید، توسعه مستعمره‌های کهن، و گسترش برده‌داری و دزدی و راهزنی آشکارا به پیش راند. این‌ها ویژگی‌های برجسته بازارهایی است که بیش از دو سده تکامل یافت، یکی از ویژگی‌های اصلی این مرحله تجاری سرمایه‌داری این است که این مرحله نه فقط بازارها را تأمین می‌کند بلکه هم‌چنین ثروتی را فراهم می‌آورد که انقلابی صنعتی را تغذیه می‌کند که در میانه سده ۱۷۰۰ آغاز می‌شود.^[۱۲]

حامیان و منتقدان

این بخش به هیچ منبع و مرجعی استناد نمی‌کند.

[بیشتر بدانید](#)

حامیان

بسیاری از نظریه پردازان و سیاست‌مداران که غالباً در کشورهای دارای قانون سرمایه‌داری زندگی می‌کنند، بر این باورند که قوانین سرمایه‌داری از طریق شاخص‌هایی مانند تولید ناخالص داخلی، سطح رفاه زندگی و درجه به‌کارگیری ظرفیت‌ها، تأثیر بسزایی در رشد اقتصادی دارد. برای نمونه سطح زندگی در اروپا در طی سه قرن گذشته بسیار بهبود یافته‌است.

برای نمونه آدام اسمیت برای دفاع از اینکه باید اجازه داد بازار آزاد تولید، قیمت‌گذاری و تخصیص منابع را کنترل کند، از این برهان استفاده کرد. آمار نشان می‌دهد از آغاز سرمایه‌داری، سرانه تولید ناخالص داخلی آن کشور، شتاب بالایی را تجربه می‌کند.

منتقدان

منتقدان قانون سرمایه‌داری بر این باورند که در قرن بیستم قانون سرمایه‌داری پا به مرحله‌ای جدید گذاشته‌است و به قانون سرمایه‌داری انحصاری بدل گردیده‌است.

در قانون سرمایه‌داری انحصاری، عملاً مفهوم بازار آزاد که توسط نظریه پردازان اولیه‌ای قانون سرمایه‌داری همچون آدام اسمیت مورد حمایت واقع می‌شد، مفهوم ابتدایی خود را از دست داد و رقابت که مفهوم کلیدی اقتصاد بازار و قانون عرضه و تقاضا بود به رقابت بین شرکت‌های انحصاری و کارتلها تنزل یافت.

منتقدان اصلی قانون سرمایه‌داری شامل **سوسیالیست‌ها** (از جمله **کارل مارکس**، **فردریک انگلس**، **ولادیمیر لنین**، **مائو تسه‌تونگ**، **فیدل کاسترو**) و **آنارشیست‌ها** (مانند **بنجامین تاکر**، **نوام چامسکی**) می‌شود. برخی ادیان نیز با قسمت‌هایی از این قانون مخالفند؛ مثلاً ادیان **یهودی**، **مسیحی** و **اسلام**، **نرخ بهره** را حرام می‌دانند.

برخی از انتقاداتی که به این قانون می‌شود عبارتند از:

- توزیع ناکارآمد و ناعادلانه پول و قدرت
 - گرایش به انحصارطلبی بازار
 - نبود بازار رقابتی و آزادی بازار
 - **امپریالیسم** و شکل‌های مختلف **استثمار** فرهنگی و اقتصادی
 - پدیده‌هایی مانند از خود بیگانگی فرهنگی، نابرابری، بیکاری و بی‌ثباتی اقتصادی
- منتقدین بر این باورند که ترکیب تجارت آزاد و دارایی‌های خصوصی سرمایه‌داران ذاتاً منجر به ساختارهای انحصارطلب می‌شود. مباحث **اقتصاد سیاسی** به مطالعه این موضوع می‌پردازد که قانون سرمایه‌داری تا چه اندازه مسئول استثمار اقتصادی، جنگ‌های امپریالیستی، استعمارگراییانه و ضدانقلابی، همچنین سرکوب کارگران، اتحادیه‌های صنفی و **نسل‌کشی** است.

از جمله نقاط ضعف یا قدرت قانون سرمایه‌داری دوره‌های بحران در این قانون است که به نظر برخی همچون **مارکس** نقطه ضعف آن می‌باشد که بر این پایه او تئوری بحران را مطرح کرد که سبب فروپاشی قانون سرمایه‌داری می‌گردد، از نظر **مارکس** آزادی جمعی وجود ندارد و قشر کارگر در قسمتی محدود قرار دارند و این سازمان دهی ثروتمندان را همیشه ثروتمندتر از قبل می‌کند. از دید برخی دیگر دوره‌های بحران سبب تقویت ارکان قانون سرمایه‌داری می‌شود.

به عقیده **مارکس** با هر بحران پایه‌های سرمایه‌داری متزلزل می‌شود و در خلال یکی از این بحران‌های وخیم اقتصادی با اقدام به اعتصاب و شدت عمل کارگری، مالکیت ابزار تولید از آن معدود مالکانی که بر اثر قانون تمرکز سرمایه باقی‌مانده‌اند به هیئت اجتماعی انتقال داده می‌شود.

ماکس وبر در مطالعه تاریخی خود که در مورد پیوند **پروتستانیسم** و توسعه و تکامل نظام سرمایه‌داری انجام داد، ضمن تأکید بر تأثیرات «رفورماسیون پروتستانی» که از سال ۱۵۱۷ تا سال ۱۵۶۵ میلادی به طول انجامید و همچنین تأثیر کتاب «**اخلاق پروتستانی**» بر فرایند صنعتی شدن در کشورهای سرمایه‌داری که متکی بر اصول فکری مسیحیت پروتستانی بوده‌اند، معتقد بود که در جامعه نوین غربی رفتار افراد تحت کنترل «عقلانیت هدفمند» قرار دارد. از این رو، وبر پیش‌بینی می‌کرد که نظام سرمایه‌داری صنعتی در غرب پایدار و پابرجا باقی خواهد ماند.^[۱۳]

جستارهای وابسته

- **سوسیالیسم**
- **کمونیسم**

- لیبرالیسم
- نئولیبرالیسم

پانویس

1. «نسخه آرشیو شده» (<https://web.archive.org/web/20140323092041/http://makasebonline.ir/139>)
 (2/06/1204.html) . بایگانی شده از اصلی (<http://makasebonline.ir/1392/06/1204.html>) در ۲۳ مارس ۲۰۱۴ . دریافت شده در ۲۳ مارس ۲۰۱۴ .
2. «نسخه آرشیو شده» (<https://web.archive.org/web/20140323092051/http://www.wwcs.ir/index.p>)
[hp?option=com_content&view=article&id=437:1389-05-03-05-00-00&catid=45:article&Itemid=53](http://www.wwcs.ir/index.php?option=com_content&view=article&id=437:1389-05-03-05-00-00&catid=45:article&Itemid=53)
 (=53) . بایگانی شده از اصلی (http://www.wwcs.ir/index.php?option=com_content&view=article&id=437:1389-05-03-05-00-00&catid=45:article&Itemid=53)
 در ۲۳ مارس ۲۰۱۴ . دریافت شده در ۲۳ مارس ۲۰۱۴ .
3. <http://www.snn.ir/NSite/FullStory/News/?id=189757&Serv=8&SGr=167>
4. <http://www.hawzah.net/fa/magazine/magart/3814/4016/26711>
5. Heilbroner, Robert L. *Capitalism*. New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition (2008): http://www.dictionaryofeconomics.com/article?id=pde2008_C000053&edition=current&q=state%20capitalism&topicid=&result_number=2
6. انگلس، منشا مالکیت خصوصی، 71.
7. Gregory, Paul; Stuart, Robert (2013). *The Global Economy and its Economic Systems*. South-Western College Pub. p. 41. ISBN 978-1-285-05535-0. "Capitalism is characterized by private ownership of the factors of production. Decision making is decentralized and rests with the owners of the factors of production. Their decision making is coordinated by the market, which provides the necessary information. Material incentives are used to motivate participants".
8. کتاب «سرمایه‌داری دولتی» به قلم «جاشووا کورلانتریک».
9. Stilwell, Frank. "Political Economy: the Contest of Economic Ideas". First Edition. Oxford University Press. Melbourne, Australia. 2002
10. Sy, Wilson N. (18 September 2016). "Capitalism and Economic Growth Across the World". Rochester, NY. SSRN 2840425 (<https://ssrn.com/abstract=2840425>). "For 40 largest countries in the International Monetary Fund (IMF) database, it is shown statistically that capitalism, between 2003 and 2012, is positively correlated significantly to economic growth".

11. پویایی سرمایه‌داری - اثر فرنان برودل - ترجمه مهران پاینده، عباس خداقلی، ناصر کفایی - نشر آمه - چاپ اول ۱۳۸۸ - ص ۵۴

12. جهانی‌شدن، جهانی‌سازی (پیشینه و چشم‌انداز) - هری مگداف و دیگران - ترجمه اکبر معصوم‌بیگی و دیگران - نشر دیگر - ص ۱۶

13. فریدون، تفضلی (01-01-1385). "نظام سرمایه‌داری از دیدگاه کارل مارکس و ماکس وبر" <https://www.sid.ir/f> (a/journal/ViewPaper.aspx?id=127591). بیک نور-علوم انسانی. 4 (22): 79-92. `<ref name=journal></ref>`: Check date values in: `|date=` (help)

منابع

پیوند به بیرون

برگرفته از «<https://fa.wikipedia.org/w/index.php?title=سرمایه‌داری&oldid=34999549>»

آخرین ویرایش ۲ ماه پیش توسط Rafi Erfan akbari انجام شده

